

ANALÝZA STAVU BEZPEČNOSTNÍCH POLITIK ZA ROK 2022

CRP-KYBER22: Podpora zavedení Systému řízení bezpečnosti
informací v prostředí VVŠ

PS2 Bezpečnostní politiky

Verze: 2022/12

OBSAH

1	Analýza stavu bezpečnostních politik.....	3
1.1.	Zapojené univerzity	4
2	Nastavení dotazníkového šetření	5
2.1.	Struktura šetření	6
3	Výsledky dotazníkového šetření.....	7
3.1.	Stav bezpečnostních politik – květen a prosinec 2022.....	8
3.2.	Zastoupení bezpečnostních politik v organizacích	11
	1 - Organizační řád	12
	2 – Řízení vnitřních předpisů	12
	3 – Bezpečnost informací.....	13
	4 – Řízení informačních aktiv a rizik.....	14
	5 – Spisový a skartační řád	15
	6 – Interní audity	15
	7 – Dodavatelé.....	16
	8 – Fyzická bezpečnost.....	16
	9/10 – Informační bezpečnost / pracovně-právní vztahy	17
	11 – Bezpečnostní události a incidenty.....	18
	12 – Specifické postupy zaměstnanců ICT.....	19
4	Závěr	20

1 ANALÝZA STAVU BEZPEČNOSTNÍCH POLITIK

Systém řízení bezpečnosti informací (dále jen „SŘBI“) představuje soubor politik, procesů a opatření, které jsou zaměřené na ochranu informací v organizaci. Cílem SŘBI je identifikovat, ochránit, zachovat důvěrnost, integritu a dostupnost informací v organizaci. Principy spojené s SŘBI se skládají z několika základních prvků, jako jsou politiky bezpečnosti, standardy, procedury, řízení rizik a kontrolní mechanismy. Implementace SŘBI v organizaci vyžaduje neustálou údržbu a revizi, aby se zajistilo, že se organizace vyrovnává s neustále se **měňícími hrozbami a riziky** pro bezpečnost informací.

Problematika zavedení *Systému řízení kybernetické bezpečnosti a bezpečnosti informací* v tak **specifickém a heterogenním prostředí** jako je vysoká škola (rozsáhlá infrastruktura, rozsah a důležitost informačních systémů, specifická požadavků a potřeby v rámci provozovaných ICT řešení, vysoký počet a různorodost uživatelů, řada zákonných povinností) je výzvou, kterou většina veřejných vysokých škol (dále jen „VVŠ“) není schopna vyřešit pouze vlastními silami. Je zapotřebí zvolit systematický a komplexní přístup těžící z již zavedené spolupráce. Navzdory různorodosti vysokých škol má většina problémů v rámci kybernetické bezpečnosti (dále jen „KB“) stejnou povahu, takže spojení sil a synergie ze společného řešení je přirozeným východiskem pro dosažení maximálního efektu s omezenými zdroji.

Analýza nastíněná v tomto dokumentu má za cíl zmapovat stav a procesy související s řešením bezpečnostních politik v rámci jednotlivých VVŠ v České republice. Report se zaměřuje primárně na **identifikaci nedostatečně pokrytých oblastí** z pohledu interního nastavení a provozu VVŠ a představuje zároveň distribuci politik v rámci organizací v průběhu roku 2022, a to s ohledem na vnitřní (procesní) a vnější (zákonné a jiné) povinnosti. Veškerá data byla získána v rámci **dvoukolového dotazníkového šetření**, jenž proběhlo v květnu a prosinci 2022, a které mělo za cíl identifikovat interní dokumenty (kapitoly, řady, směrnice) pro *Systém řízení bezpečnosti informací* v rámci organizace.

PS2 považuje získané informace za mimořádně citlivé, a proto jsou veškeré údaje v maximální míře anonymizovány. Jednotlivé VVŠ po vyhodnocení šetření posléze obdržely své odpovědi ve specifickém rozcestníku, jehož cílem je nastavení přehledu týkající se příslušných bezpečnostních politik v rámci konkrétní VVŠ. Výstup analýzy stavu bezpečnostních politik je primárně rozdělen na **3 základní oblasti**:

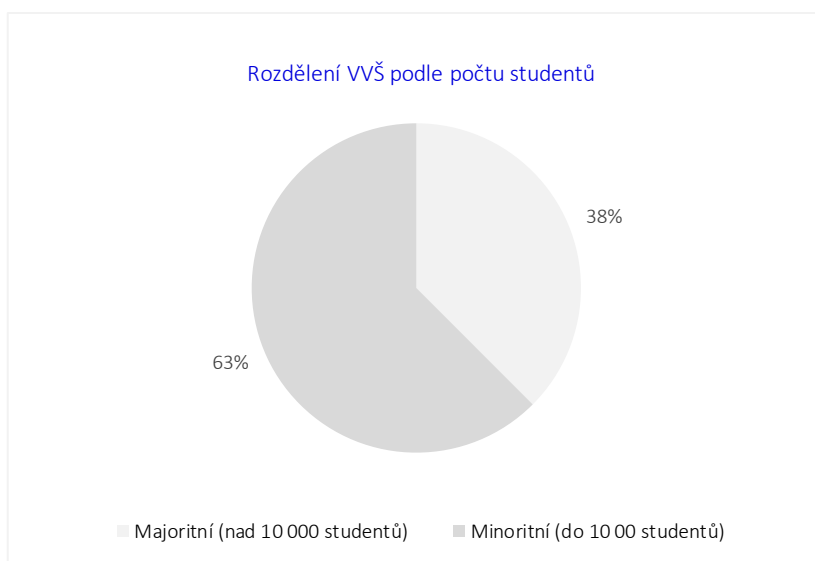
- představení dotazníkového šetření a výstupů pro jednotlivé VVŠ v podobě rozcestníků;
- shrnující výsledky týkající se dostatečně a nedostatečně pokrytých oblastí z pohledu VVŠ;
- podrobná data mapující vznik bezpečnostních politik v průběhu projektu CRP-KYBER22.

1.1.1. ZAPOJENÉ UNIVERZITY

Dotazníkové šetření bylo v obou kolech vyplněno 24 zástupci univerzit zapojených do projektu (celkový počet zapojených univerzit 25). Na základě výsledků dotazníkového šetření bylo dospěno k závěru, že u zúčastněných vysokých škol je možné s ohledem na jejich popisovaný stav kybernetické bezpečnosti a organizační struktury definovat **vysoce rozdílné nastavení** související s existencí politik v organizacích.

Jako vstupní bod pro analýzu byly jednotlivé VVŠ rozděleny na 2 základní velikostní skupiny dle počtu studentů – **majoritní a minoritní**. Hranice pro příslušné rozdělení byla stavena na 10 000 aktivně studujících. Toto dělení bylo provedeno z toho **důvodu**, že existence bezpečnostních politik úzce souvisí s organizačním a personálním pokrytím v rámci univerzit, a tedy se odvíjí od případné velikosti VVŠ, jenž souvisí s počtem studujících.¹

- **MAJORITNÍ (počet studentů nad 10 000):** Univerzita Karlova, Masarykova univerzita, Univerzita Palackého v Olomouci, Česká zemědělská univerzita v Praze, Vysoké učení technické v Brně, České vysoké učení technické v Praze, Vysoká škola ekonomická v Praze, Západočeská univerzita v Plzni, Vysoká škola báňská – technická univerzita v Ostravě.
- **MINORITNÍ (počet studentů do 10 000):** Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, Mendelova univerzita, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Ostravská univerzita, Univerzita J. E. Purkyně v Ústí nad Labem, Univerzita Pardubice, Technická univerzita v Liberci, Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích, Vysoká škola polytechnická Jihlava, Veterinární univerzita Brno, Akademie múzických umění v Praze, Janáčkova akademie múzických umění v Brně, Akademie výtvarných umění v Praze, Slezská univerzita v Opavě.

¹ https://dsia.msmt.cz/vystupy/vu_vs.html

2 NASTAVENÍ DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Dotazníkové šetření bylo rozděleno na 12 základních oddílů, které mají mapovat ucelenou strukturu, jenž v sobě zahrnuje oblasti systému řízení bezpečnosti informací, a to na základě následujících sekcí:

1 - ORGANIZAČNÍ ŘÁD

2 - ŘÍZENÍ VNITŘNÍCH PŘEDPISŮ

3 - BEZPEČNOST INFORMACÍ

4 - ŘÍZENÍ INFORMAČNÍCH AKTIV A RIZIK

5 - SPISOVÝ A SKARTAČNÍ ŘÁD

6 - INTERNÍ AUDITY

7 - DODAVATELÉ

8 - FYZICKÁ BEZPEČNOST

9 - PRACOVNÍ ŘÁD

10 - INFORMAČNÍ BEZPEČNOST

11 - BEZPEČNOSTNÍ UDÁLOSTI A INCIDENTY

12 - SPECIFICKÉ POSTUPY ZAMĚSTNANCŮ

2.1. STRUKTURA ŠETŘENÍ

Dotazníkové šetření, jenž proběhlo v průběhu **května a prosince 2022** mělo za cíl zmapovat stav bezpečnostních politik v jednotlivých organizacích. Šetření se skrze sérii otázek zaměřovalo na to, zda příslušné dokumenty popisují témata (nastíněna výše), která jsou v organizaci zpracována z pohledu bezpečnostních politik = existujících dokumentů.

IDENTIFIKOVANÉ DOKUMENTY

- měly mít **formu** směrnice, předpisu, příkazu, postupu, řádu či kapitoly apod.;
- měly být **písemné**, tedy mít fyzickou (tištěnou) nebo elektronickou podobu;
- měly **popisovat** bezpečnostní aspekty, tedy žádaný cílový stav dotazované oblasti;
- mohly být **řízené** (evidenční číslo v systému dokumentů), nebo **neřízené** (je to osobní písemný materiál příslušné zodpovědné osoby) dané oblasti.

V rámci jednotlivých otázek na **existenci zpracovaných témat**, bylo možné reagovat dle následující **škály**:

- **Ano**: téma je zpracováno v dokumentu komplexně (řízeně i neřízeně, ale je písemně);
- **Spíše ano**: důležité části tématu jsou buďto součástí dokumentu nebo jsou okrajově v dokumentu naznačeny;
- **Spíše ne**: téma není zakotveno písemně v dokumentu, ale činnost je prováděna;
- **Ne**: téma není vůbec zakotveno písemně v dokumentu;
- **Nezodpovězeno**: nemožnost odpovědi pro např. nedostatek informací, případně se jedná o informaci příliš citlivé povahy.

	Odpověď organizace	Název dokumentu	Období vzniku
Organizační schéma a organizační vazby	Ano : téma je zpracováno v dokumentu komplexně (řízeně i neřízeně, ale je písemně)	Organizační řád	Před CRP-KYBER22
Principy zastupitelnosti	Ne : téma není vůbec zakotveno písemně v dokumentu	X	X

3 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Bezpečnostní politika je základním dokumentem pro řízení bezpečnosti informací a je důležitá pro identifikaci a ochranu informací v organizaci. Je zásadní, aby byla bezpečnostní politika **jasná, srozumitelná a snadno dostupná** pro všechny zaměstnance organizace a aby se pravidelně revidovala a aktualizovala v souladu s aktuálními požadavky na ochranu dat a změnami v organizaci.

Vznik bezpečnostních politik byl v průběhu roku 2022 ovlivněn řadou vnějších (např. zákonných) i vnitřních (z pohledu probíhajícího projektu) faktorů, které zapříčinily svou působností existenci příslušných dokumentů v rámci organizačních struktur univerzit.

V případě **nedostatečně pokrytých** oblastí, které byly identifikovány, je nutné konstatovat, že v převážné většině případů chybí vysokým školám zakotvit procesy související se:

- systémem řízení bezpečnosti informací;
- identifikací bezpečnostních aktiv a rizik;
- bezpečnostním nastavením pravidel provozu v rámci ICT;
- obsazování zákonem definovaných pozic, a to konkrétně forma a poučení garantů aktiv;
- problematikou pokrytí mobilních zařízení.

Problém pokrytí a úpravy užívání mobilních zařízení byl nastíněn i v **analýze PS1 Nastavení kyberprostředí** z loňského roku. V analýze bylo vzneseno doporučení, že by měla být problematika mobilních zařízení specificky zmiňována i v rámci vytváření best-practice a návodů.

V případě dokumentů, jenž jsou úzkou součástí procesů souvisejících s **dlouhodobým provozem** univerzity, je možné konstatovat, že následující témata jsou zakotvena z pohledu bezpečnostních politik dostatečně:

- organizační a pracovní řády;
- směrnice týkající se provozu univerzitního prostředí;
- procesy upravující skartaci a archivaci významné dokumentace;
- činnosti upravující oblast auditů;
- apod.

3.1. STAV BEZPEČNOSTNÍCH POLITIK - KVĚTEN A PROSINEC 2022

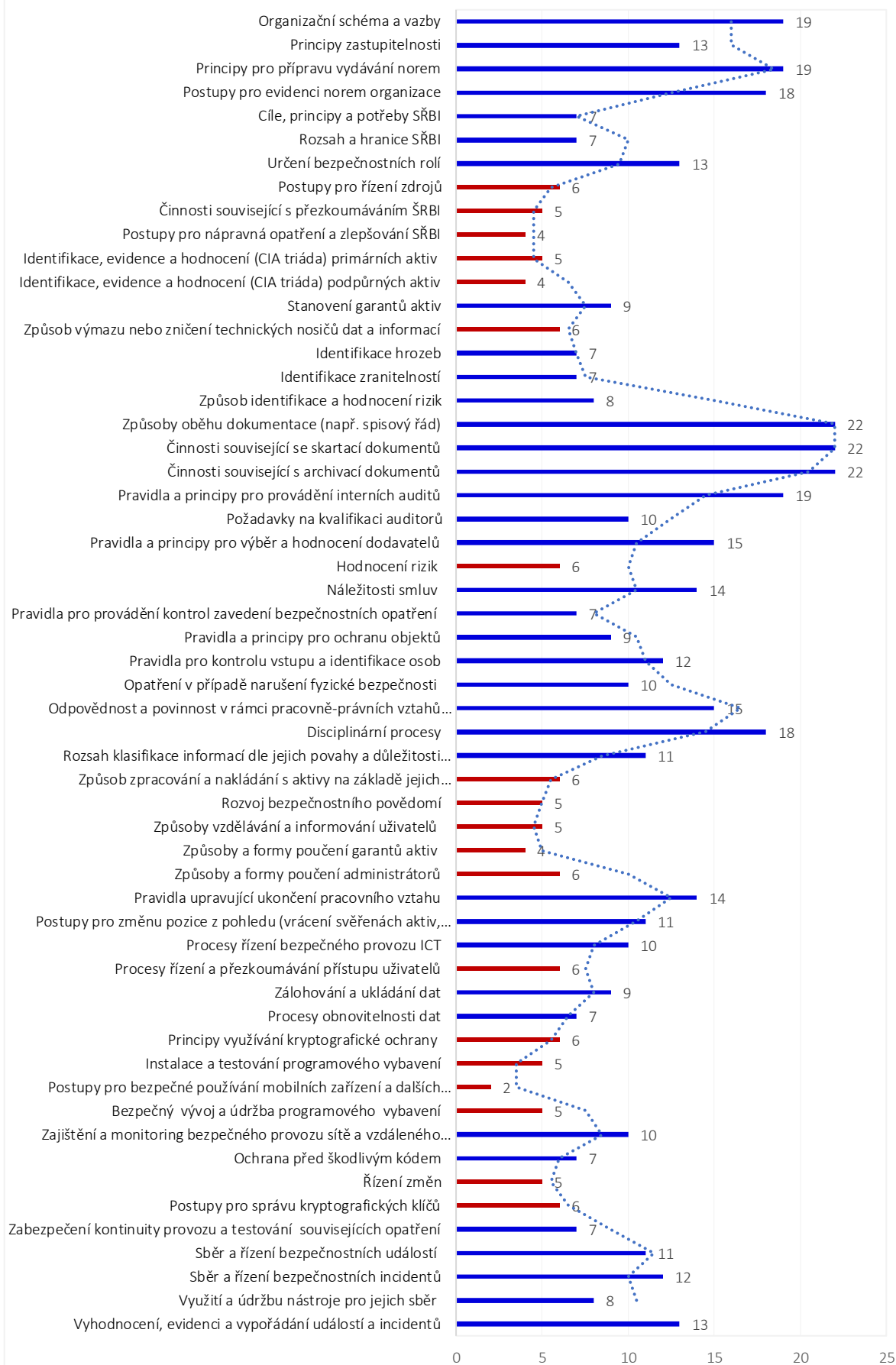
Na následujících řádcích budou představeny výsledky šetření, a to skrze dříve definované oblasti vycházející ze struktury vyplněných dotazníků. Níže uvedené grafy zobrazují, jaký **počet VVŠ pokrývá** konkrétní oblasti v rámci bezpečnostních politik, tedy které oblasti jsou většinou pokryty, a naopak které jsou podceňovány a stále nedostatečně ukotveny v rámci vnitřních struktur. Posuzovaná data jsou brána v souhrnu za celou dobu trvání projektu.

Je nutno dodat, že jednotlivé VVŠ měly na **začátku** a na **konci** projektu (květen a prosinec 2022) vytvořeny následující bezpečnostní politiky **komplexně**, což znamená, že jednotlivé oblasti byly zaznamenány **písemně**, zakotveny v příslušné **formě** (směrnice, řád), popisující **cílový stav dotazované oblasti** a vedeny **řízeným** či **neřízeným** způsobem. Grafy tedy ilustrují odpovědi, které v rámci dotazníku zastupovaly hodnotu:

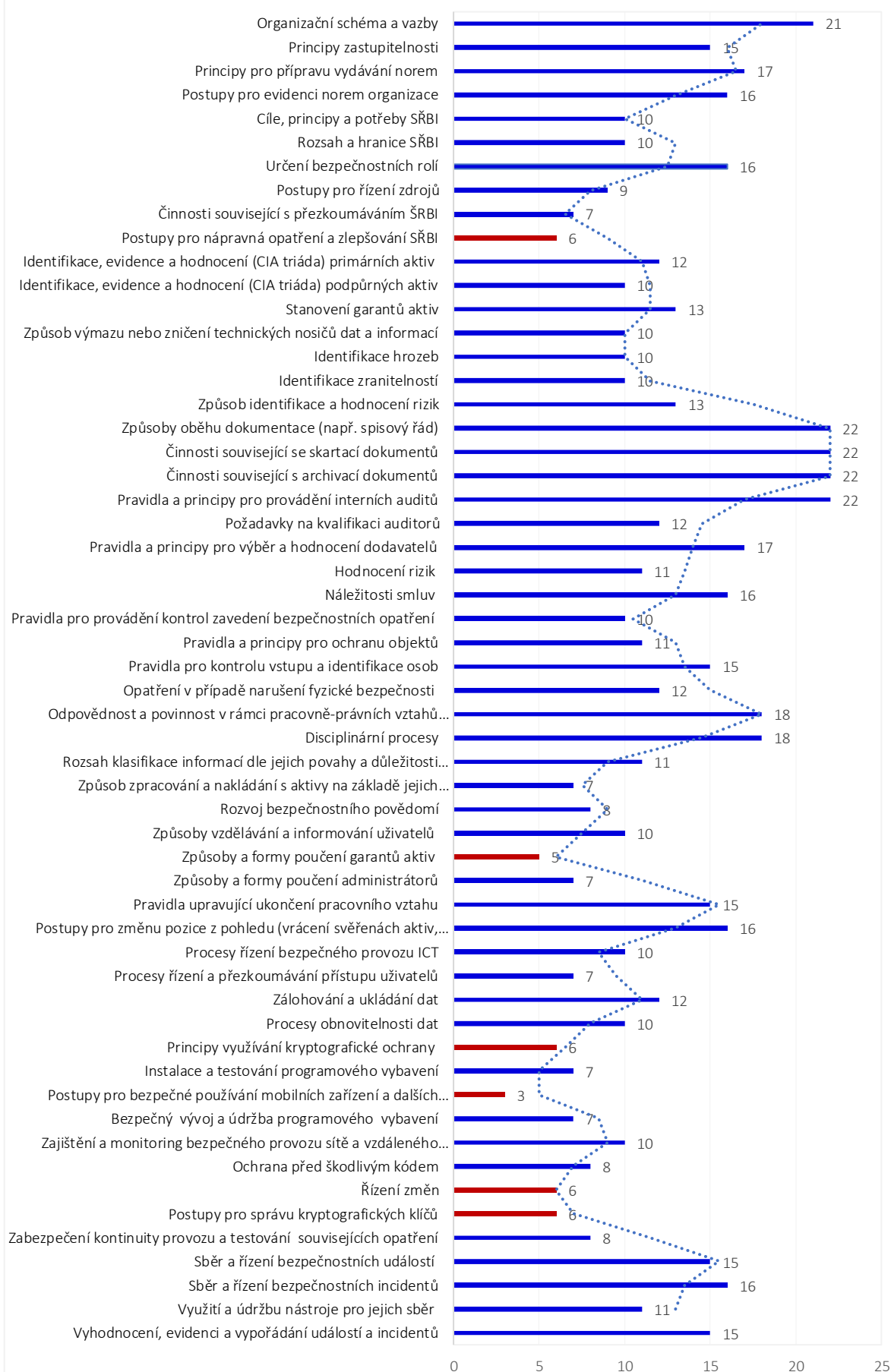
- **Ano:** téma je zpracováno v dokumentu komplexně (řízeně i neřízeně, ale je písemně);
- **Spíše ano:** části tématu jsou buďto součástí dokumentu nebo jsou okrajově naznačeny.

Z grafu je také patrné, že v rámci bezpečnostních politik stále existují oblasti, které jsou **nedostatečně** zpracovány a ukotveny z pohledu vnitřní organizace příslušných VVŠ. Veškeré tyto oblasti jsou pro zdůraznění zaznačeny **červeně**.

Počet VVŠ, které mají jednotlivé oblasti zpracovány komplexně - květen 2022.

Počet VVŠ, které mají jednotlivé oblasti zpracovány komplexně - prosinec 2022.

3.2. ZASTOUPENÍ BEZPEČNOSTNÍCH POLITIK V ORGANIZACÍCH

Na následujících stránkách jsou představeny výsledky šetření, a to skrze oblasti vycházející ze struktury dotazníku. Tato data zobrazují časový interval [květen–prosinec 2022](#). Ve výsledcích je možné nalézt primárně to, [zda a v jaké míře](#) došlo ke vzniku bezpečnostních politik za dobu projektu. Na závěr je zapotřebí dodat, že v jednotlivých grafech jsou zobrazeny odpovědi, které v rámci dotazníku zastupovaly hodnotu:

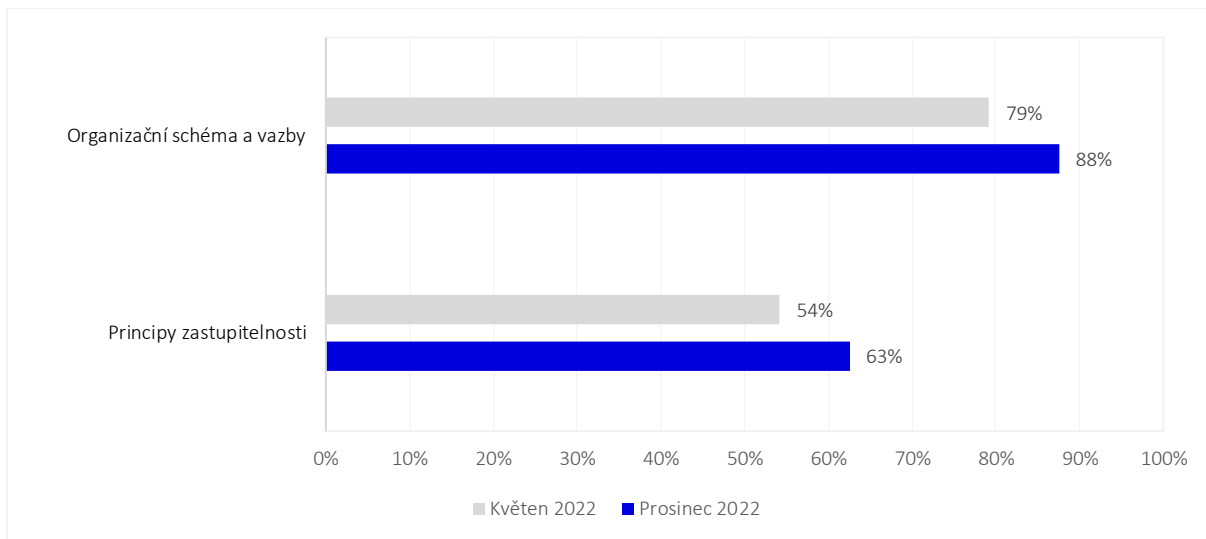
- **Ano:** téma je zpracováno v dokumentu komplexně (řízeně i neřízeně, ale je písemně);
- **Spíše ano:** části tématu jsou buďto součástí dokumentu nebo jsou okrajově naznačeny.

Dále je nutné zdůraznit, že v rámci činnosti PS2 vznikla řada [bezpečnostních politik](#), které měly možnost si jednotlivé VVŠ implementovat. Jejich ucelený seznam je možné nalézt níže, případně v příloze vyhlášky č. 82/2018 Sb., o [kybernetické bezpečnosti](#):

- [Politika](#) systému řízení bezpečnosti informací;
- [Politika](#) řízení aktiv;
- [Politika](#) organizační bezpečnosti
- [Politika](#) řízení dodavatelů;
- [Politika](#) bezpečnosti lidských zdrojů;
- [Politika](#) řízení provozu a komunikací;
- [Politika](#) řízení přístupu;
- [Politika](#) bezpečného chování uživatelů;
- [Politika](#) zálohování a obnovy dlouhodobého ukládání;
- [Politika](#) bezpečného předávání a výměny informací;
- [Politika](#) řízení technických zranitelností;
- [Politika](#) bezpečného používání mobilních zařízení;
- [Politika](#) akvizice, vývoje a údržby;
- [Politika](#) ochrany osobních údajů;
- [Politika](#) fyzické bezpečnosti;
- [Politika](#) bezpečnosti komunikační sítě;
- [Politika](#) ochrany před škodlivým kódem;
- [Politika](#) nasazení a používání nástroje pro detekci kybernetických incidentů;
- [Politika](#) využití a údržby nástroje pro sběr a vyhodnocení kybernetických incidentů;
- [Politika](#) bezpečného používání kryptografické ochrany;
- [Politika](#) řízení změn;
- [Politika](#) zvládnutí kybernetických bezpečnostních incidentů.

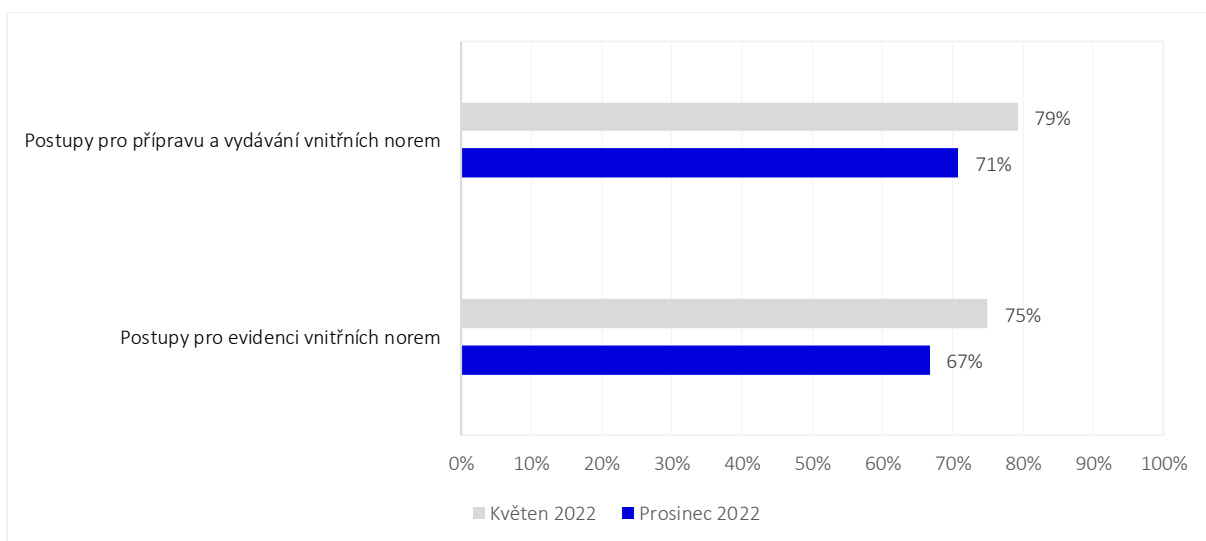
1 - ORGANIZAČNÍ ŘÁD

Z pohledu výsledků analýzy je možné konstatovat, že v případě oblastí, které souvisely s provozním a organizačním nastavením jednotlivých organizací, tak se přílišné změny týkající se vzniku bezpečnostních politik neudály. Je to částečně i z toho důvodu, že jsou tyto oblasti již náležitě pokryty s ohledem na historii působení a existenci samotných VVŠ.

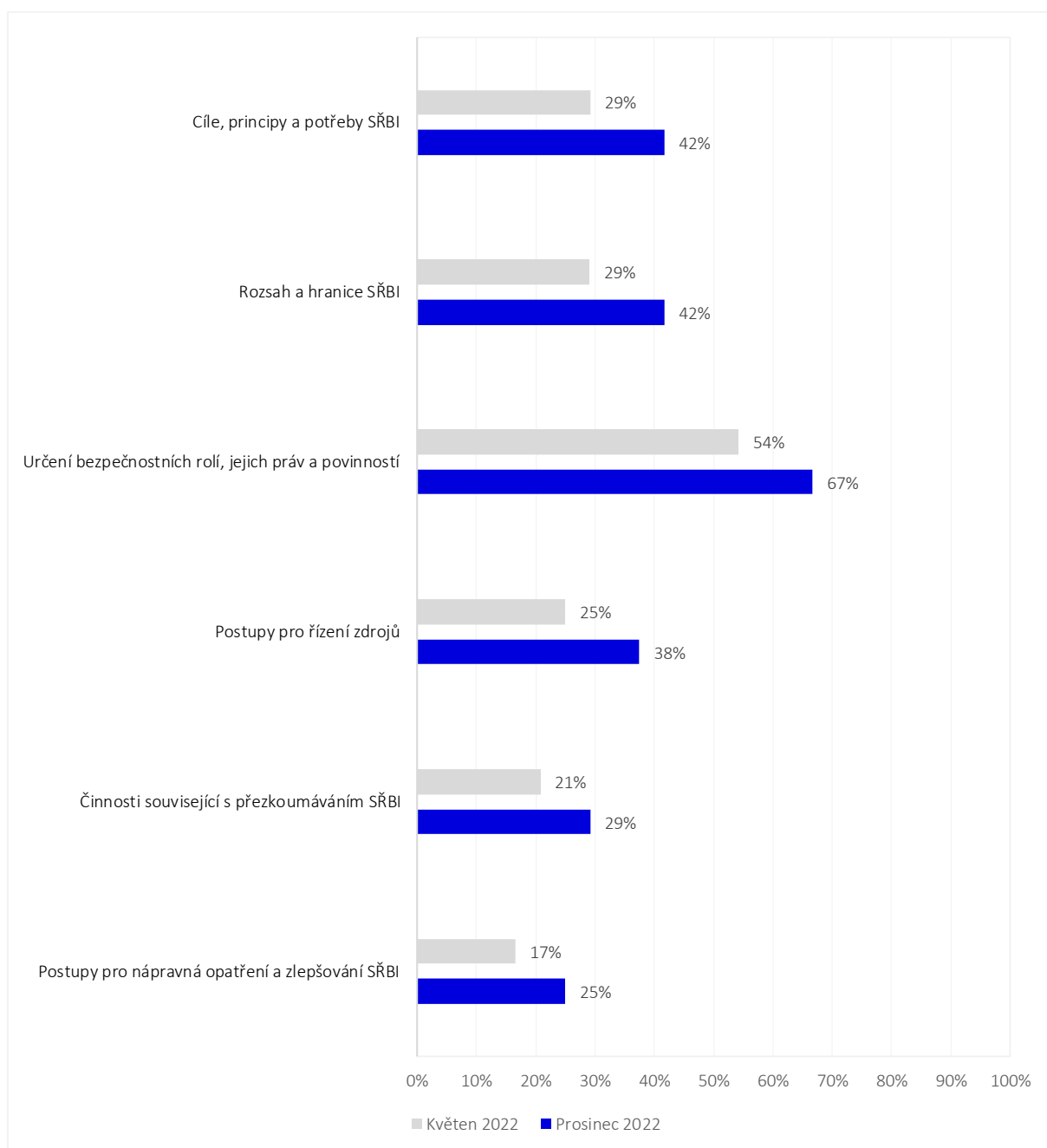
2 - ŘÍZENÍ VNITŘNÍCH PŘEDPISŮ

V případě odpovědí, které souvisely s *postupy pro evidenci vnitřních norem a činnostmi souvisejícími s přípravou a vydáváním vnitřních norem*, je potřeba upozornit na to, že s ohledem na klesající trend příslušných odpovědí by měly být výsledky vnímány orientačně.

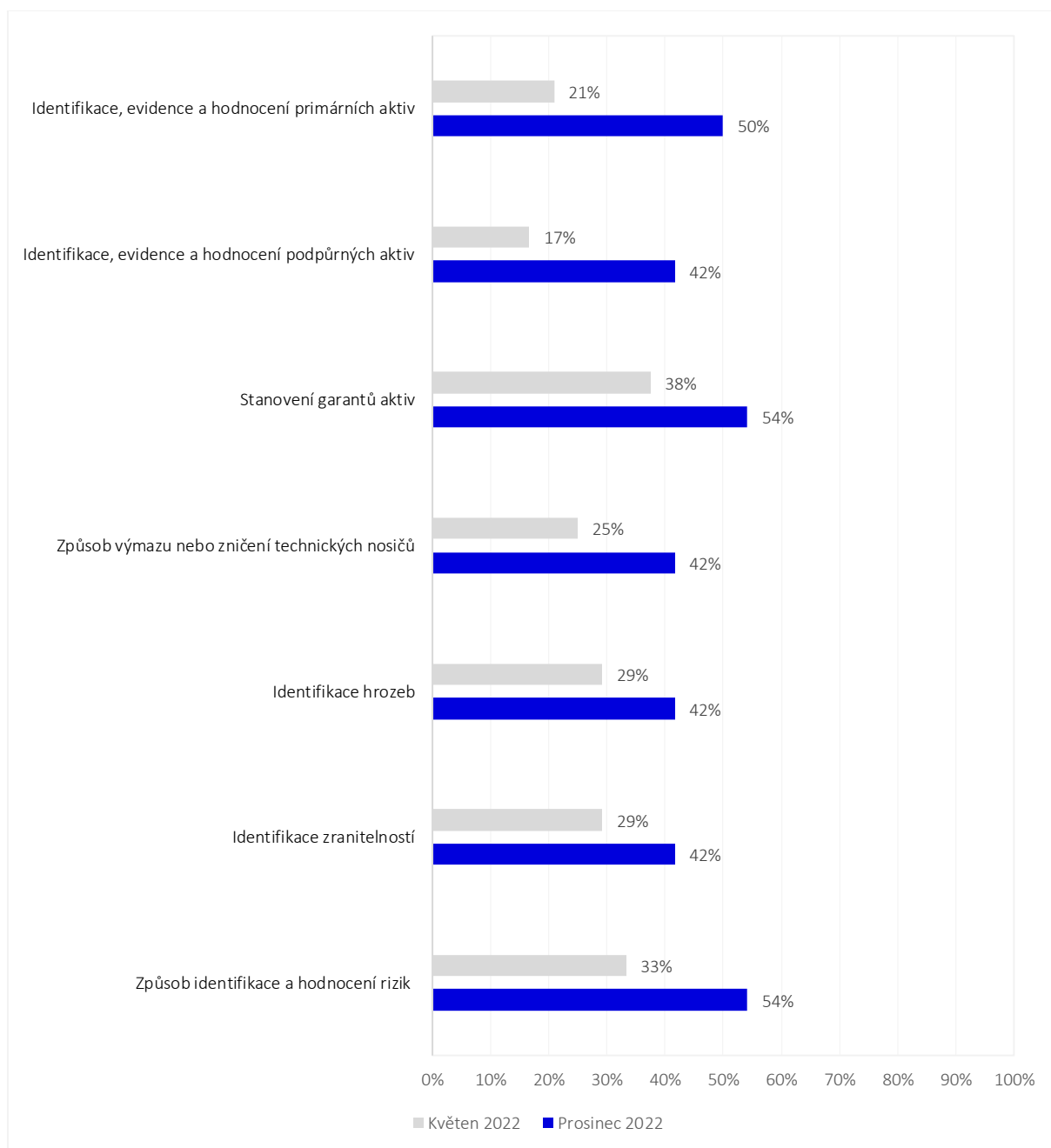
3 - BEZPEČNOST INFORMACÍ

Oblast *Bezpečnosti informací* lze klasifikovat jako nedostatečně pokrytou. S ohledem na směřování a cíle projektu je však možné poukázat na to, že v jeho průběhu došlo ke konzistentnímu nárůstu v případě jednotlivých kategorií. Tato data mimo jiné deklarují i to, že problematika *Systému řízení kybernetické bezpečnosti a bezpečnosti informací* ve specifickém prostředí jakou je VVŠ je tématem, jehož aktuálnost a důležitost je zapotřebí brát náležitě v zřetel, neboť se z pohledu šetření jednalo o jednu z nejméně pokrytých v případě odpovědí VVŠ.

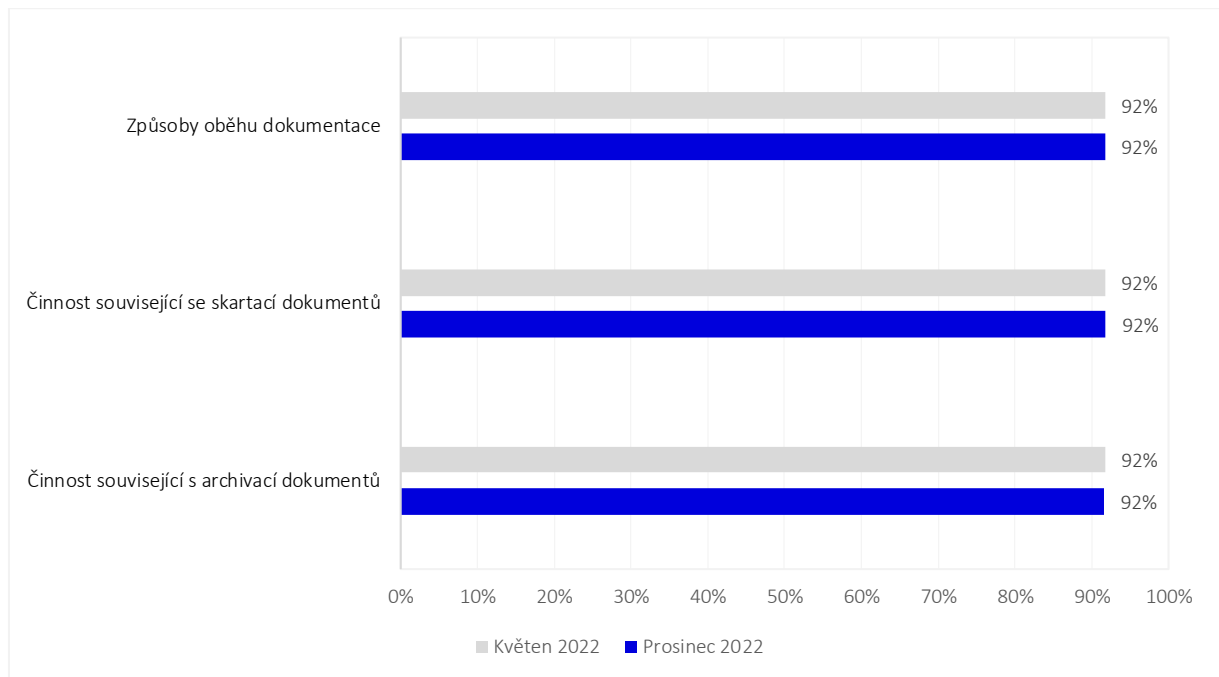

4 - ŘÍZENÍ INFORMAČNÍCH AKTIV A RIZIK

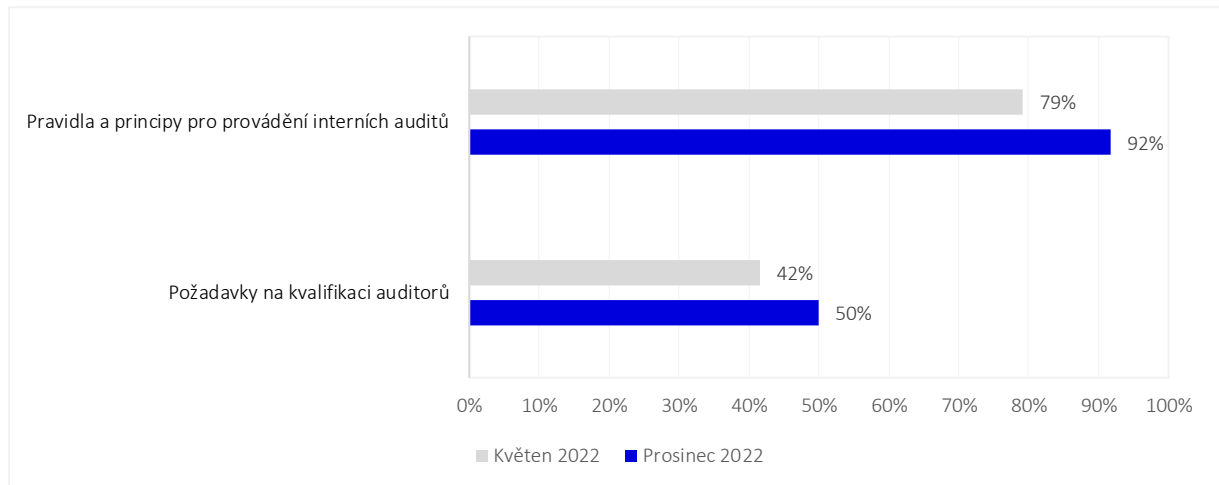
Řízení informačních aktiv a rizik je důležitou součástí řízení bezpečnosti informací. Cílem je identifikovat, ochránit a zachovat důvěrnost, integritu a dostupnost informací v organizaci. S ohledem na významnost tématu je možné konstatovat, že z pohledu existence bezpečnostních politik jsou stále nedostatečně pokryty oblasti související s řízením informačních aktiv a rizik. Tím, že VVŠ provozují významné informační systémy, a to na základě [zákona č. 181/2014 Sb., o kybernetické bezpečnosti](#) a [vyhlášky č. 82/2018 Sb., o kybernetické bezpečnosti](#), které stojí právě na přístupu založeném na [posuzování rizik](#), tak je nutné dbát zvýšené důraz na vznik příslušných politik s těmito tématy souvisejícími.

5 - SPISOVÝ A SKARTAČNÍ ŘÁD

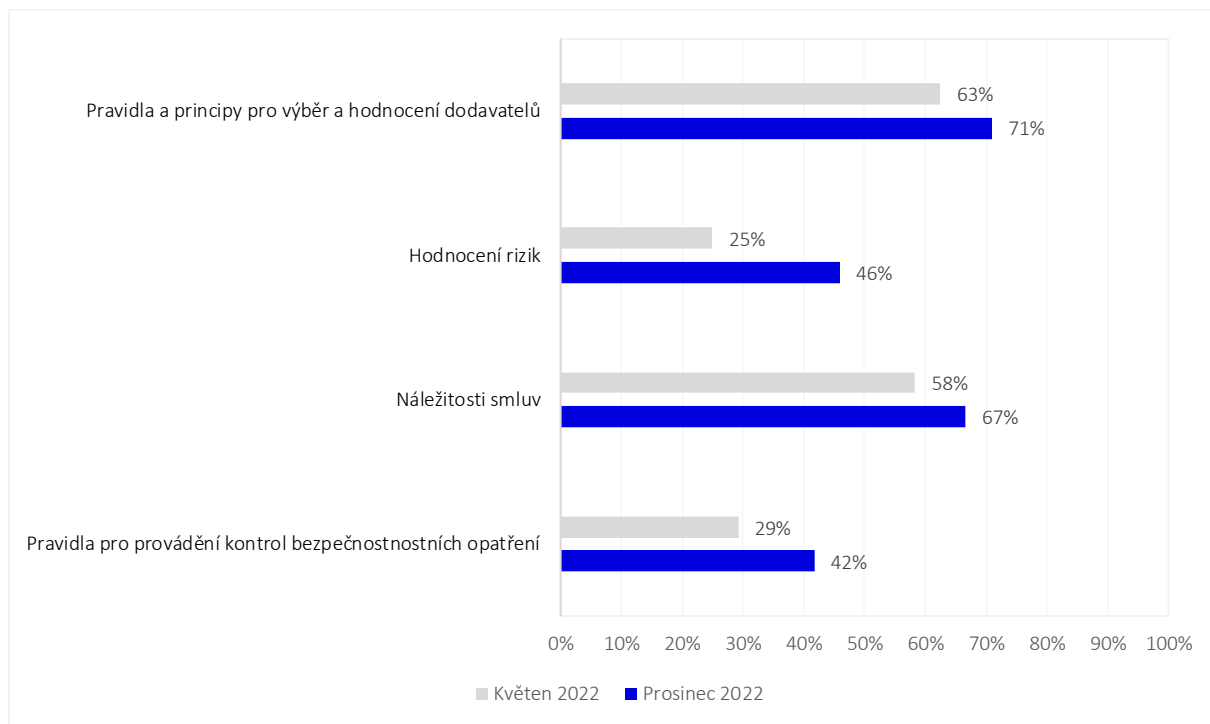

6 - INTERNÍ AUDITY

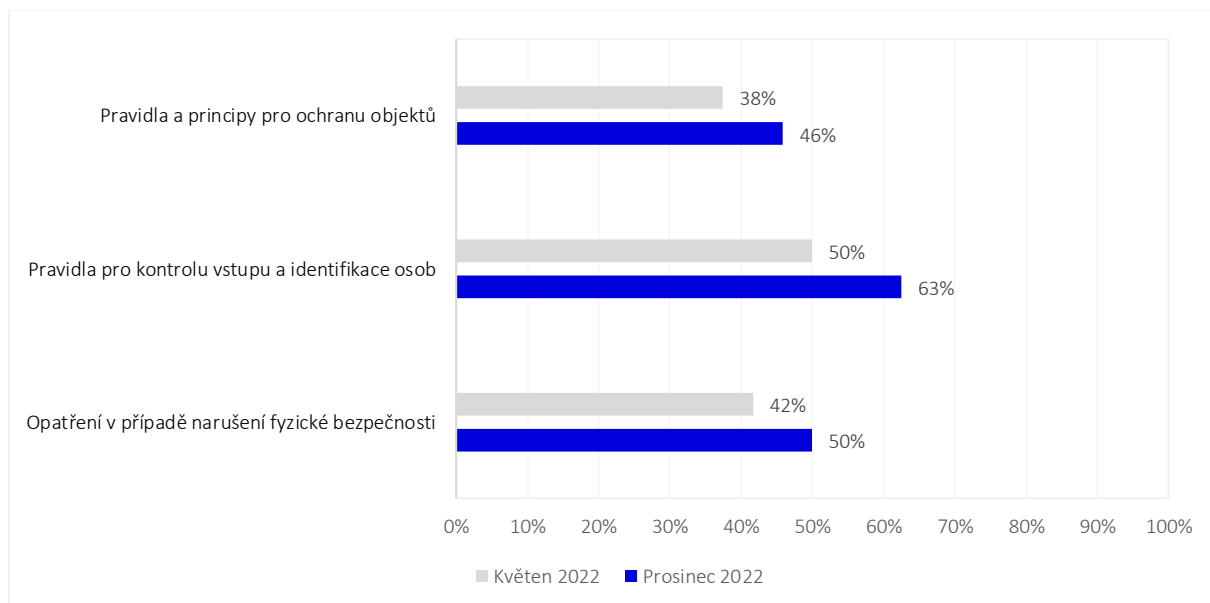

7 - DODAVATELÉ

Problémy související s nastavením příslušných mechanismů z pohledu zajištění spolupráce v rámci dodavatelských řetězců mohou vzniknout z různých důvodů. Je možné mezi ně např. zařadit nedodržování standardů a pravidel organizace nebo nedostatečné dodržování bezpečnostních opatření ze strany dodavatele. Tyto problémy mohou vést k rizikům pro bezpečnost dat, která se přenášejí mezi organizací a dodavatelem, či případně k narušení integrity systému organizace. Je tedy nezbytné stanovit jasná pravidla a postupy pro dodržování bezpečnostních politik a kontrolovat dodržování těchto pravidel.

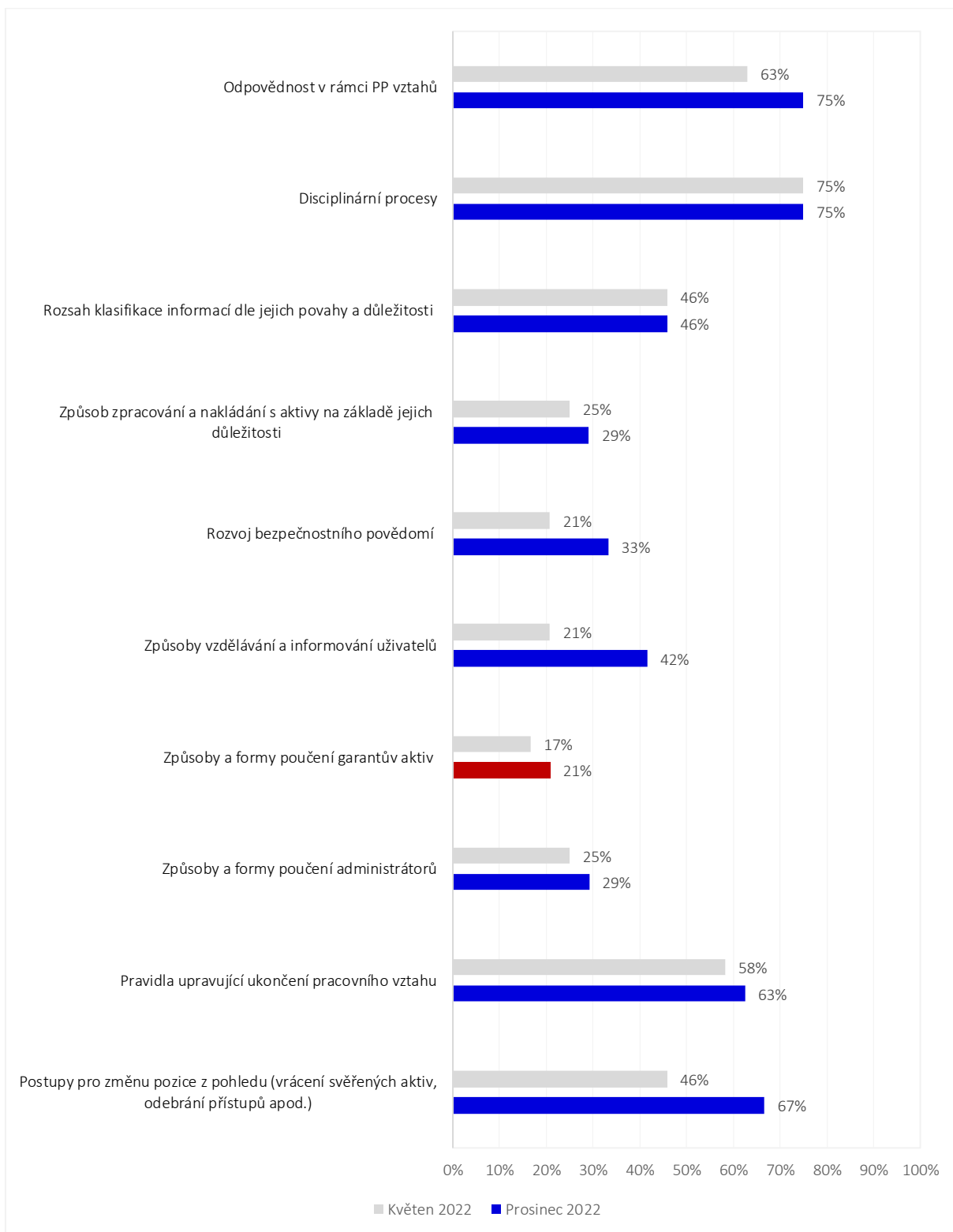

8 - FYZICKÁ BEZPEČNOST

9/10 - INFORMAČNÍ BEZPEČNOST / PRACOVNĚ-PRÁVNÍ VZTAHY

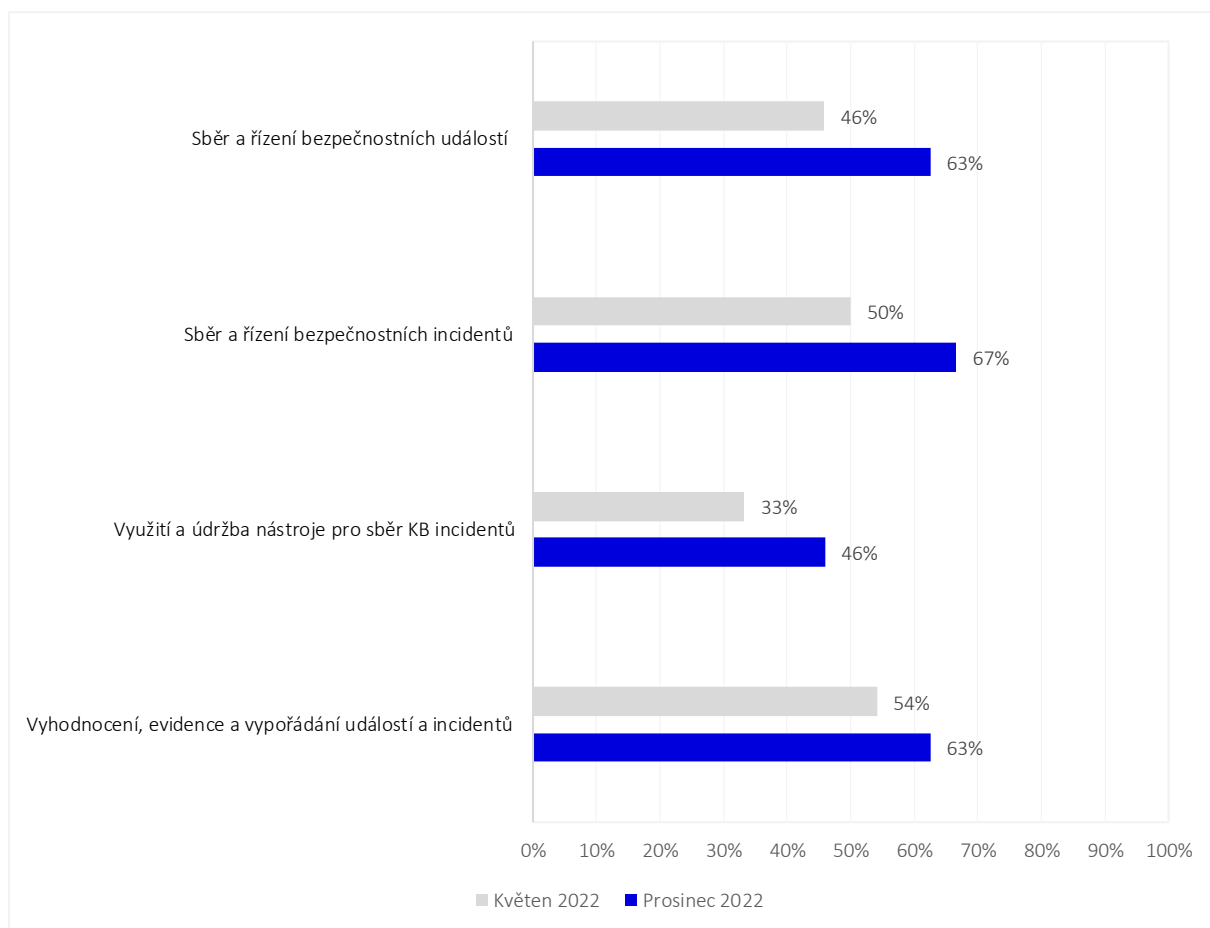
V případě oblastí souvisejících s dlouhodobým provozním chodem univerzit, tak je možné konstatovat, že z pohledu VVŠ jsou dostatečně podchyceny skrze příslušné politiky. Co ovšem rapidně pokulhává je úprava nově definovaných rolí z pohledu vyhlášky, a to konkrétně oblastí souvisejících se způsoby a formami poučení garantů aktiv.

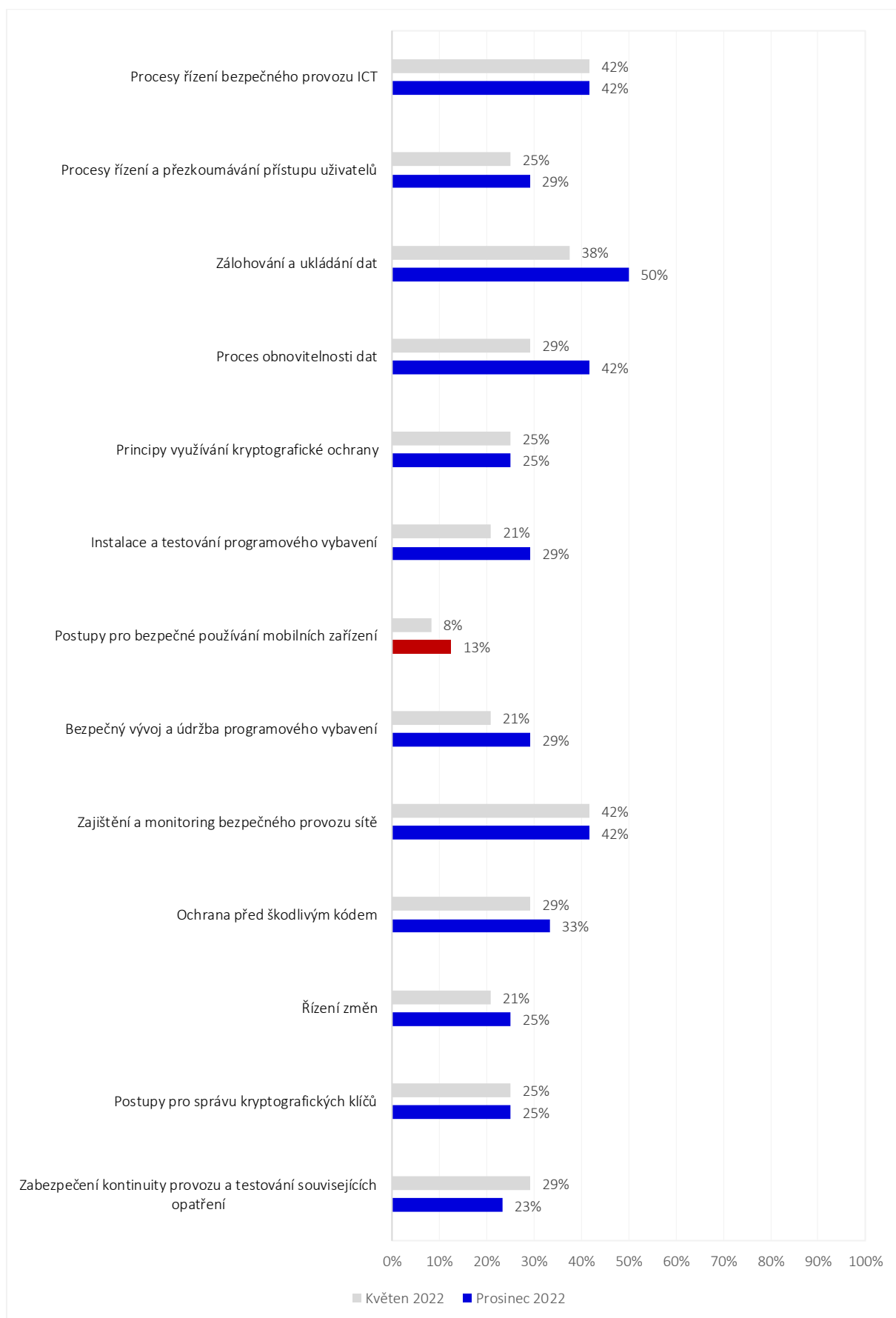
11 - BEZPEČNOSTNÍ UDÁLOSTI A INCIDENTY

Kybernetické bezpečnostní události a incidenty jsou stále častějšími problémy ve všech odvětvích a strukturách společnosti. Mohou mít závažné důsledky, a to jak pro organizaci samotnou, tak i její uživatele. Navzdory tomu, že se v posledních letech zvýšilo povědomí o důležitosti kybernetické bezpečnosti, tak stále existují významné nedostatky týkající se řešení bezpečnostních událostí a incidentů z pohledu nastavených procesů.

V případě VVŠ je možné konstatovat, že aktuálně jsou jednotlivé procesy související s řešením incidentů, jenž mají být zakotveny v rámci bezpečnostních politik na „dobré cestě“. Za zmínku stojí i to, že tato oblast byla jednou z nejprogresivnějších, co se týče výstupů v rámci aktuálního (CRP-KYBER22) a uplynulého (CRP-KYBER21) projektu.

12 - SPECIFICKÉ POSTUPY ZAMĚSTNANCŮ ICT

4 ZÁVĚR

Bezpečnostní politiky jsou jedním ze základních pilířů, na kterém stojí *Systém řízení bezpečnostních informací*. Ze své podstaty jsou důležitým nástrojem pro zajištění nejen bezpečnosti informací v rámci prostředí vysokých škol, ale také pro zachování důvěryhodnosti a integrity dat. Je tedy důležité, aby vysoké školy pečlivě zvážily **problematiku** související s jejich vytvářením a implementací, a aby se zajistilo, že budou jednotlivé politiky účinné a v souladu s potřebami organizace.

S ohledem na zmíněné, jsou kroky, které se v průběhu roku uskutečnily v rámci PS2 zásadní pro možný vývoj a vznik politik v tak specifickém prostředí, jako je vysoká škola. Z pohledu výsledků dotazníkového šetření za uplynulý rok, je možné konstatovat, že právě i díky výstupům PS2, která po dobu projektu jednotlivé politiky vytvářela, bylo vysokým školám umožněno si mnohé z **politik implementovat**, a to i na základě např. jejich omezených lidských zdrojů.

Přes tato úskalí lze s jistotou prohlásit **3 významné skutečnosti**, které v průběhu projektu nastaly:

1. Celková úroveň organizační bezpečnosti na VVŠ se jednoznačně **zlepšila**.
2. Bezpečnostní politiky byly vypracovány pro **všechny oblasti** organizační bezpečnosti, které vyžaduje zákon o kybernetické bezpečnosti a projekt nezůstal jen u klíčových oblastí, které byly původním cílem projektu.
3. Podařilo se usnadnit zavedení bezpečnostních politik do **vnitřních legislativ VVŠ** a zkrátit tak dobu potřebnou na zajištění jejich souladu se zákonem.

Je zapotřebí zdůraznit, že i přes pokroky, které byly v oblasti bezpečnostních politik na vysokých školách učiněny, tak stále existují některé oblasti, kterým je zapotřebí věnovat zvýšenou pozornost. Mezi tyto oblasti spadají zejména **politiky** související s:

- identifikací bezpečnostních aktiv a rizik;
- systémem řízení bezpečnosti informací;
- bezpečnostním nastavením pravidel provozu v rámci ICT;
- obsazování zákonem definovaných pozic, konkrétně pak forma a poučení garantů aktiv;
- problematika pokrytí mobilních zařízení.

Tyto oblasti jsou stále pro mnohé vysoké školy výzvou a vyžadují další práci a pozornost, která by se jim měla z pohledu procesů souvisejících se konstituováním politik věnovat.

V závěru této analýzy je zapotřebí poděkovat primárně členům PS2 za jejich úsilí a práci v průběhu roku, která se kladně podepsala na procesech souvisejících se vznikem bezpečnostních politik v rámci vnitřních organizací VVŠ za dobu trvání projektu CRP-KYBER22.